

УДК 336.2

А. А. ПОДЛЕВСЬКИЙ
О. І. МЕЛЬНИЧУК

ЄДИНИЙ ПОДАТОК ЯК НАПОВНЮЮЧА СКЛАДОВА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Досліджено наслідки впровадження спрощеної системи оподаткування, зокрема проведено аналіз наповнення місцевих бюджетів України за рахунок надходжень Єдиного податку. Обґрунтовано доцільність втілення Концепції реформування податкової системи України як перспективного напрямку розвитку економіки України.

Investigated the consequences of the introduction of a simplified tax system, including the analysis of local budgets Ukraine from the proceeds of the single tax. The necessity of implementation of the Concept of reforming the tax system of Ukraine as a promising direction of development of Ukraine.

Keywords: simplified system of taxation, single tax, tax revenues, local budget.

Постановка проблеми: На сучасному етапі розвитку економіки в умовах кризи надзвичайно важливим є достатнє наповнення бюджетів усіх рівнів. Світовий досвід показує, що важливу роль відіграють місцеві податки та збори. Так, у більшості розвинутих країн місцеві податки становлять близько 30% усіх податкових надходжень до зведених бюджетів, зокрема: в Японії – 35%, Великобританії – 37%, Німеччині – 46%, США – 66% [6, с. 280]. Місцеві бюджети мають бути достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та забезпечення населення послугами не нижче від рівня мінімальних соціальних потреб. Саме тому проблема пошуку додаткових резервів наповнення місцевих бюджетів стає дедалі актуальнішою як з урахуванням уже позитивного

© Подлевський А. А. – старший викладач Національного університету водного господарства та природокористування;

© Мельничук О. І. – студентка Національного університету водного господарства та природокористування

набутого практичного досвіду шляхом введення ефективних місцевих податків, наприклад єдиного податку, так і нових джерел.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Проблема формування доходів місцевих бюджетів є актуальною для багатьох науковців, таких як: О. Барановського, С. Булгакова, Д. Василик, О. Кириленко, О. Крайника, І. Луніної, В. Піхотського, В. Федосова, С. Юрія та ін. Не дивлячись на різноманітні підходи науковців до даної проблеми, її подальше дослідження є необхідним. Це зумовлено постійною зміною податкового законодавства, зокрема прийняттям у 2014 році Концепції реформування податкової системи України.

Метою статті є дослідження ролі і місця єдиного податку у зміцненні фінансової основи місцевого самоврядування, аналіз перспективних зміни до податкового законодавства та їх вплив на процеси наповнення місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Рівень ефективності здійснення своїх функцій органами місцевого самоврядування насамперед залежить від обсягів надходжень місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають право встановлювати в межах закону. Протягом останніх років дана частка є незначною (рис.1).

Дана діаграма показує різке збільшення обсягу надходжень податків та зборів у 2011 році. На нашу думку це зумовлено змінами Податкового кодексу, що передбачали скорочення загальної кількості податків з 14-ти до 5-ти, проте найбільшу роль відіграло включення до їх складу Єдиного податку та зміна порядку його справляння. Адже протягом тринадцяти років суб'єкти підприємницької діяльності керувалися Указом Президента України "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва", який було прийнято ще у липні 1998 р. Наприкінці 90-х рр. XX ст. введення в Україні спрощеної системи оподаткування було справді вагомим засобом підтримки представників малого бізнесу, значно спростивши порядок нарахування та сплати податків і суттєво скоротивши їх перелік. Проте на даний час її ефективність дещо вичерпалась, оскільки встановлене обмеження розміру виручки від реалізації для фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності та юридичних осіб – було заниженим, адже за цей період значно зросли індекс інфляції

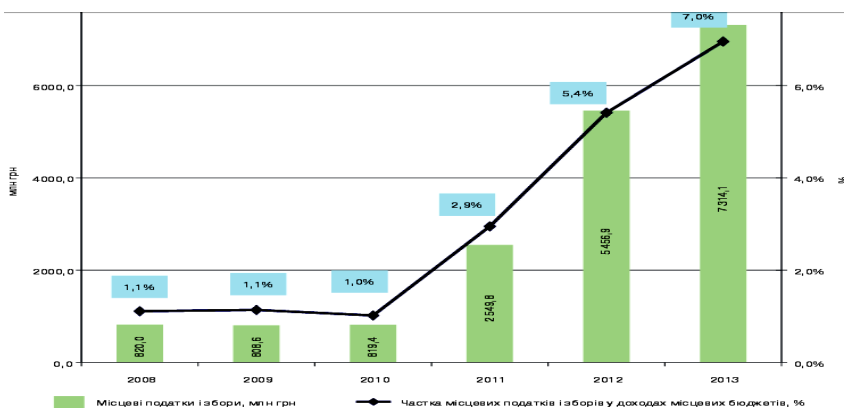

Рис. 1. Динаміка надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів [1, с. 56]

та рівень споживчих цін і подальше застосування спрощеної системи в існуючому форматі лише створювало підґрунтя для зростання тіньового сектору економіки. На рис. 2. та рис. 3 представлено динаміку надходжень єдиного податку до місцевих бюджетів від різних груп платників. Аналізуючи дані рисунки, можна провести аналогію з рис. 1, що все ж таки доводить вагомую роль Єдиного податку в структурі місцевих податків та зборів. До того ж у 2013 році обсяг даного податку становив 6,6 млрд грн., що у 1,4 рази більше за обсяги надходжень 2012 року. Таким чином річний план перевиконано на 15,6%, або на 0,9 млрд грн., що відповідає оцінкам експертів ІБСЕД, наведеним у виданні «Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – вересень 2013 року» [1, с. 56].

Таке зростання відбулося, в основному, через збільшення кількості фізичних осіб та суб'єктів малого підприємництва.

Аналізуючи дані рисунки, можна провести аналогію з рис. 1, що все ж таки доводить вагомую роль Єдиного податку в структурі місцевих податків та зборів. До того ж у 2013 році обсяг даного податку становив 6,6 млрд. грн., що у 1,4 рази більше за обсяги надходжень 2012 року. Таким чином річний план перевиконано на 15,6%, або на 0,9 млрд грн., що відповідає оцінкам експертів ІБСЕД, наведеним у виданні

«Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – вересень 2013 року» [1, с. 56]. Таке зростання відбулося, в основному, через збільшення кількості фізичних осіб та суб'єктів малого підприємництва.

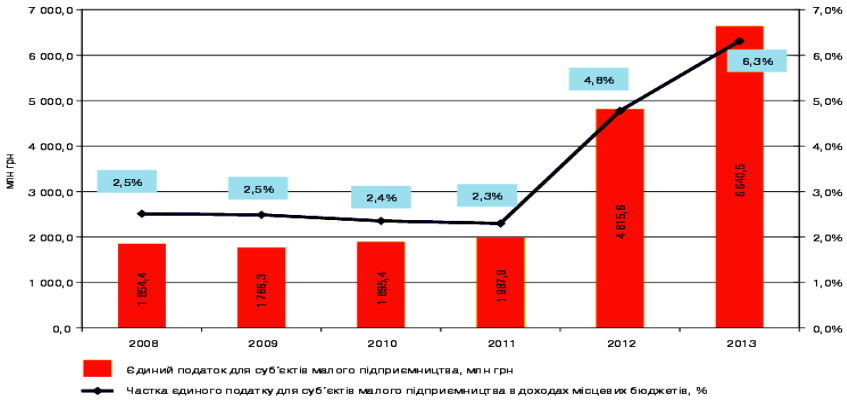

Рис. 2. Динаміка надходжень єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва за 2008-2013 рр. [1, с. 57]

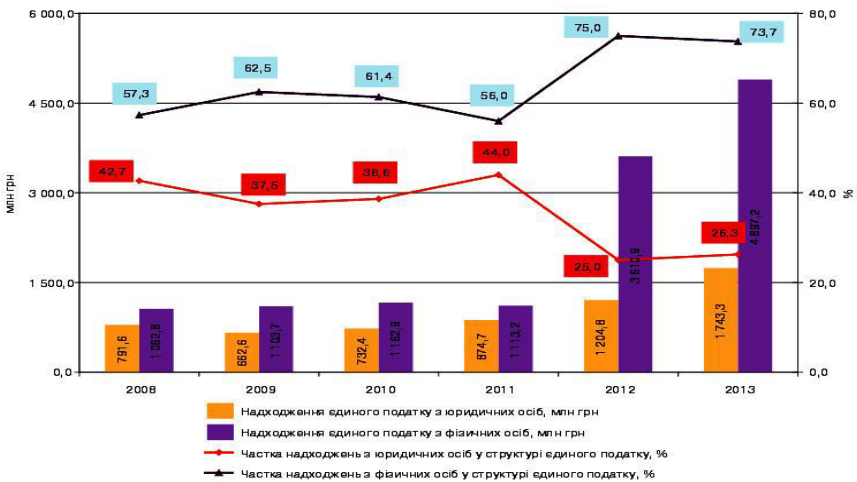

Рис. 3. Динаміка надходжень Єдиного податку з юридичних і фізичних осіб за січень-червень 2009-2014 рр. [1, с. 57]

Не зважаючи на позитивні аспекти проведеної реформи спрощеної системи оподаткування, на наш погляд, вона ще є недосконалою і потребує певних змін, які були б, перш за все, направлені на підтримку малого підприємництва. У 2014 році була розроблена Концепція реформування податкової системи України, за якої кількість податків скорочується з 22 до 9, при цьому частина з них ліквідується, а частина буде об'єднана. Таким чином пропонується до Єдиного податку приєднати фіксований сільськогосподарський податок, а отже переведення його із загальнодержавних до місцевих [4]. Спробуємо оцінити доцільність даних змін. Введення в дію ФСП в податкове законодавство України відразу дало ефект зниження податкового навантаження, що представлено на рис. 4.

Саме аграрний сектор створює основу роботи всього АПК та сплати ним більше як 34 млрд грн. податкових платежів щорічно починаючи з 2010 року (рис. 5).

Рис. 4. Динаміка податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників в Україні за 1991-2012 роки [2, с. 283]

Як бачимо з рис. 5 з 2008 року, АПК України сплачує значно більший обсяг податків, ніж отримує державної фінансової підтримки на розвиток.

Таким чином приєднання ФСП до Єдиного податку є позитивним рішенням з усіх сторін.

По-перше, для місцевих бюджетів, оскільки дохідна їх частина зростатиме, і підвищиться їх частка у зведеному бюджеті держави.

По-друге для аграрного сектору та АПК, оскільки фінансування даної галузі ефективніше здійснюватиметься з місцевих бюджетів, конкретизовано розподілятиметься, даючи підґрунтя для подальшого розвитку.

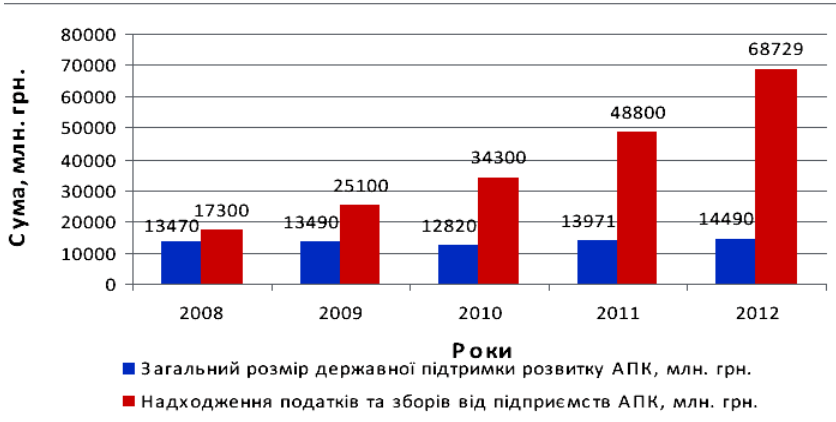

Рис. 5. Динаміка сплати податкових платежів та розміру державної фінансової підтримки розвитку АПК в Україні за 2008-2012 рр. [2, с. 284]

По-третє, для держави, оскільки в перспективі в розвитку аграрного сектору очікується зростання за рахунок зниження податкового навантаження, а отже і підйом економіки.

Також можливе часткове усунення проблеми адміністрування податків. Адже саме складність в адміністрування податків в Україні за думкою більшості експертів (84%) Європейської бізнес-асоціації є гальмівним проявом ефективного наповнення бюджетів. Також дана реформа стосується малого та середнього бізнесу. ДФС пропонує посилити його підтримку. На даний час виділяють 6 груп платників єдиного податку (табл. 1).

Реформою планується зменшити максимальні ставки єдиного податку – так, пропонується зменшити граничні ставки податків для деяких груп "спрощенців" в 1,5-2 рази.

Крім того, податківці пропонують ввести заборону на перевірки платників єдиного податку з річним доходом до 20 млн. грн. Перевірки цієї категорії платників податків планується здійснювати тільки за їх заявою або рішенням суду.

Таблиця 1

Груп платників єдиного податку

Платник податку	Критерії єдиноподатників	Основна ставка податку	
Фіз. особи	1	Працюють без найманих осіб, річний обсяг доходу не повинен перевищувати 150 тис. грн.	1 %-10 % мін. зарплати у розрахунку на місяць
	2	Кількість найманих працівників не більше 10 осіб, річний обсяг доходу не повинен перевищувати 1млн грн.	2 %-20 %
	3	Кількість найманих працівників не більше 20 осіб, річний обсяг доходу не повинен перевищувати 3 млн грн.	3 % від доходу для латників ПДВ, 5% для неплатників ПДВ
	5	Кількість найманих працівників без обмежень, річний обсяг доходу не повинен перевищувати 20 млн. грн.	5 % від доходу для латників ПДВ, 7% для неплатників ПДВ
Юр. особи	4	Середньооблікова Кількість працівників - не більше 50 осіб, обсяг доходу не повинен перевищувати 5 млн грн	3 % від доходу для латників ПДВ, 5% для неплатників ПДВ
	6	Середньооблікова к-сть працівників - без обмежень, обсяг доходу не повинен перевищувати 20 млн грн.	5 % від доходу для латників ПДВ, 7 % для неплатників ПДВ

(Розроблено автором на основі Податкового кодексу [5])

"Іншими словами, малих підприємців чіпати не будемо, будемо їх камерально перевіряти. Нехай трудяться, інвестують, створюють робочі місця і платять "білі" зарплати", – зазначив глава ДФС. Також він пропонує перейти до трьох груп платників. За його словами, плануються такі групи "спрощенців":

- фізособи-підприємці з річним доходом до 300 тис. грн.;
- фізособи-підприємці з доходом до 1,5 млн грн.;
- фізичні та юридичні особи-підприємці з доходом до 20 млн. грн.

Істотна поступка буде в частині ставки податку. Замість 3 %, 5 % і 7 % буде 2 % у разі сплати ПДВ у загальному порядку

та 4% у разі несплати ПДВ. ДФС пропонує ще ряд змін: разом з ЄСВ фактично ввести нульове декларування майнового стану фізосіб і податкову амністію задекларованих сум [3].

Отже, на сьогодні суттєвим фінансовим підґрунтям для формування коштів місцевих бюджетів є єдиний податок. Суттєве зростання надходжень від єдиного податку до місцевих бюджетів спостерігається останнім часом завдяки його сплаті фізичними особами – підприємцями. Запропонована Концепція знижує податкове навантаження, а отже і дає ширші можливості розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Тож такий крок є вдалим і в перспективі призведе до наповнення місцевих бюджетів.

Бібліографія

1. **Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2013 рік** [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2014. – 80 с.

2. Мединська Т. В. **Фіксований сільськогосподарський податок як спеціальний режим оподаткування аграрного бізнесу в Україні** / Т. В. Мединська // Інші сфери економіки. - 2013. – С. 281–288.

3. **Офіційний сайт газети «Сегодня»** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/economics/business/evolyuciya-nalogovoy-reformy-izmeneniya-dlya-uproshchencev-i-amnistiya-550746.html>.

4. **Офіційний сайт органів виконавчої влади України «Урядовий портал»** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247504310.

5. **Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI** : остання редакція від 08.11.2014, р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

6. Ярошевич Н.Б. **Шляхи збільшення дохідної бази місцевих бюджетів в Україні** / Н. Б. Ярошевич, О. Я. Липа // 36. наук.-тех.праць Нац. лісотех. ун-ту України. – 2010.– Вип. 20 (10). – С. 278–282, С. 280.

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В. І.